Online Journal of Art and Design
volume 8, issue 2, April 2020

MİMARLIĞIN DİĞER SANAT DALLARI İLE İLİŞKİSİ

Gülşah ÜNER
Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, gulsah.uner@selcuk.edu.tr

Ebru ERDOĞAN
Doç. Dr., Liverpool Üniversitesi, Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Mimarlık Bölümü, E.Erdogan@liverpool.ac.uk

ÖZET
Mimarlık, insan eylemlerini karşılamayı ve bu eylemleri sürdürebilmeyi amaçlayan ve ihtiyaç olarak ortaya çıkan yapıları tasarlama işidir. Tasarlamak; yaratıcılık ve bilgi birikiminin kullanıldığı ve yeni ürünlerin ortaya konulduğu bir süreçtir. Tasarım ise, ortaya konan özgün eserlerdir. Tasarım ve mimarlık devamlı etkileşim içerisinde olan ve dönüşümlü olarak birbirlerini etkileyen iki olgudur. Tasarım kavramı ile ilişkili olarak mimarlığın etkileşim içerisinde olduğu çeşitli disiplinler de mevcuttur. Bu disiplinler, mimarlığı doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyerek mimarlık olgusunun güncel sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Mimarlık ve diğer sanat dalları eskiden beri hep iç içe olmuşlardır; ancak Modernizm ile birlikte bütün sanat dallarının diğer alanlardan ayrışması doğrultusunda görüşler ortaya çıkmış ve bununla birlikte tüm sanatlarda olduğu gibi mimarlık da farklı bir bakış açısı kazanmıştır. Bu durum, sanat ve mimarlık ilişkisi açısından bir dönüm noktası olarak değerlendirilebilir; ancak mimarlık ve diğer sanat dalları, birlikteliklerini bir gelişim içerisinde sürdüre gelmişlerdir. Bu sebeple mimarlık, tarzı ne olursa olsun müzik, resim, moda tasarımı, heykel, grafik vb. gibi sanat dalları ile ahenk içerisinde gelişmekte ve ürünler ortaya koymaktadır. Bu çalışmada da mimarlığın diğer sanatlar ile olan ilişkisine bakılarak, tasarım eğitimi alan öğrencilere lisans eğitimleri sırasında bu altlıkların oluşturulması amaçlanmıştır. Böylece bir farkındalık oluşturarak hem stüdyo projeleri, hem de gelecekteki tasarımları için konsept olarak çeşitli varyasyonlar oluşturulabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Mimarlık, Tasarım, Sanat, Eğitim, Konsept.

The Relation of Architecture with the Other Arts

ABSTRACT
Architecture is the job of designing the structures that arise as a need to meet and sustain human actions. Design; It is a process where creativity and knowledge are used and new products are introduced. The design is the inventive works produced. Design and architecture are two phenomena that are constantly interacting and alternately affecting each other. There are also various disciplines in which architecture interacts with the concept of design. These disciplines provide the current sustainability of architecture by affecting architecture directly or indirectly. Architecture and other arts have always been intertwined; However, with Modernism, all the branches of art emerged in the direction of the separation of other fields, and as with all arts, architecture gained a different perspective. This situation can be considered as a turning point in terms of the relationship between art and architecture; however, architecture and other branches of art have continued their unity in a development. Therefore, architecture, regardless of style, music, painting, fashion design, sculpture, graphics and so on is developing in harmony with such art branches and products. In this study, by looking at the relationship between architecture and other arts, it is aimed to create these groundwork during the undergraduate education. Thus, by creating an awareness,

various variations will be created as a concept for both studio projects and future designs of students.

Keywords: Architecture, Design, Art, Education, Concept.

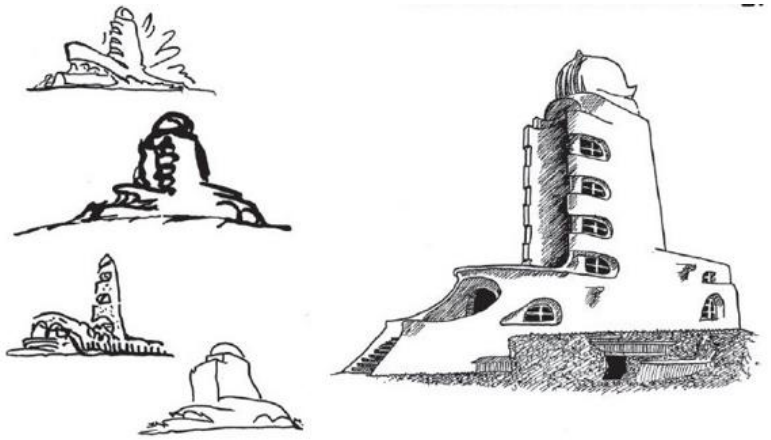
GİRİŞ

İnsanoğlunun yaşamış olduğu gelişim evrelerine paralel olarak tasarladıkları ürünler, mekânlar yani genel olarak tasarım alanları da değişmiştir. Bremner ve Rodgers tasarımın, profesyonel, kültürel, teknolojik ve ekonomik gibi pek çok farklı perspektiften etkilendiğini savunmuşlardır. Bunun yanı sıra tasarımın disiplinler arası bir kavram olduğunu ve diğer disiplinlerden beslenerek geliştiğini belirtmişlerdir. Ayrıca tasarımın doğası gereği özelleşmemiş olması gerektiğini ve özgün tasarımlar için tasarımcıların daha az sınırlı olduğu ortamlar olması gerektiğini söylemektedirler (Aktaran: Şensoy ve Yamaçlı, 2015: 330). Bu bağlamda mimarlığın diğer disiplinler ile olan ilişkisini irdelemek gerekirse;

Müzik;

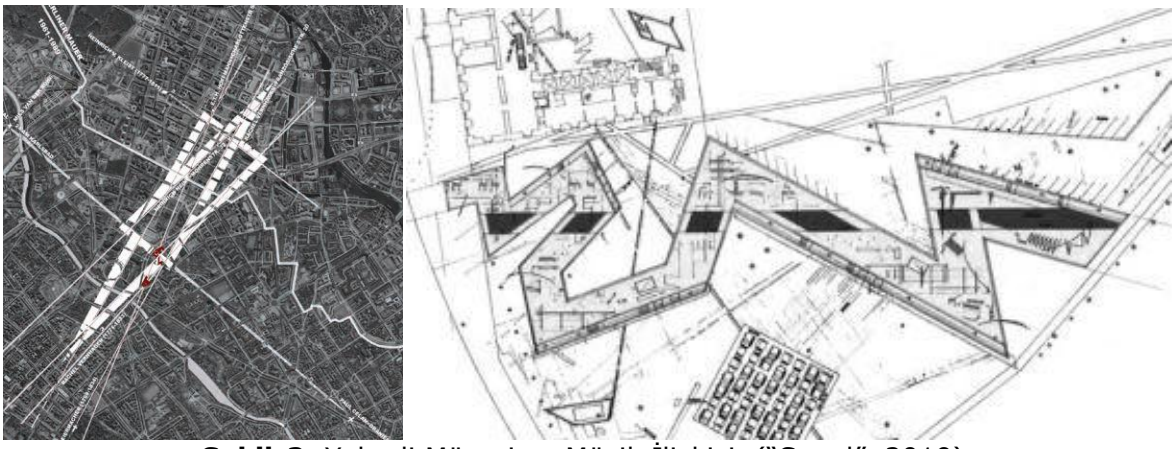
Mimarlık ve müzik, doğaları gereği bazı fiziksel ve matematiksel gerçeklikler etkisinde şekillenmektedirler. Kendilerine özgü bir şekilde geliştirdikleri metot, eser, süreç vb. gibi nedenlerden dolayı tüm sanat dallarından farklı bir yere ulaşan mimarlık ve müziğin ve karmaşık yapıları, tarihsel süreçte onları birbirlerine biraz daha yakın hale getirmiştir. (Özdemir, 2009: 16). Mimarın müzisyenden etkilendiği tasarımlar, mimarlık ve müzik ilişkisinin ilk örneklerinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Genel olarak mimar, belli bir müzik türü, yapıtı veya müziğin ifade etmek istediği her ne ise, eserinde onu dile getirmek amacıyla müzikle doğrudan veya dolaylı bir şekilde bağ kurmaktadır. Bu yapılarda kurulan bağ, mimarın nesnel yorumuna bağlıdır. Yakın zamanlarda, müzikten ilham alarak bunu somut bir mimariye dönüştüren mimarlar arasında *"Erich Mendelsohn"* ve *"Daniel Libeskind"* yer almaktadır (Korkut, 2011: 20).

Mendelsohn, mimarlık ve müzik ilişkisini metaforik veya anlamsal olarak kurmamaktadır. Müziğin kendisinde ortaya çıkardığı coşku ve hüzünlerin bir açıklaması olarak mimari çizimi ve mimariyi bir vasıta olarak kullanmaktadır. Başka bir ifadeyle, Mendelsohn, müziği bir model gibi değerlendirerek mimari çizimi ile anlatmaya çalışmaktadır. Yaptığı eskiz çizimlerinde dinlediği eserlere ve eserin bestecisine yazılı referanslarla gönderme yapmaktadır. *"Einstein Kulesi"* eskizlerinde (Şekil-1) arka sol köşeden başlayıp, ön tarafta sağa doğru gelişen devinimler, bir müzik parçasının başlaması, zirveye ulaşması ve son bulması olarak yorumlanabilmektedir. Müziğin daha çok kontrpuan ve uyum ilkeleri üzerine yoğunlaşan Mendelsohn, yapıyı tekil parçalardan oluşan parçalanmamış bir organizma olarak görmektedir. Mendelsohn bunu *"Armoninin uygulanması yatay veya düşeyde olabilir; yatayda yapı elemanlarının dizilişi ile düşeyde ise bu elemanların katmanları ile oluşur. Müzikle karşılaştırıldığında, yatay uygulamada (…) seslerin yan yana dizilişiyle melodilerin oluşması, düşeyde ise akorların birbiri üstüne dizilerek bir konstrüksiyon oluşturmasıdır. Kontrpuan prensibinin harmonik prensipten farkı, yatay ve düşeyin, yani melodi ve konstrüksiyonun birleşmiş olmasıdır"* şeklinde açıklamaktadır (Özdemir, 2009: 64-65).

Şekil-1: Mendelshon, Einstein Kulesi Eskiz Çizimleri, 1921-24, ("Sanal", 2019).

Libeskind ise, bir yapı veya herhangi bir müze tipolojisinden yararlanmaktansa farklı noktaları esin kaynağı olarak ele almakta ve bunların başına da müziği koymaktadır. Libeskind, Schönberg'in müzik anlayışını kendi anlayışıyla birleştirip mekânı tipolojik kavramlardan uzaklaştırıp, bir mekân algısından çok bir boşluk oluşturma yoluna gitmektedir. Bu boşluğun niteliği, Libeskind'in, yapı kavramını bir müzik aleti olarak ele aldığını ve her yapıyı kendi işlevi içerisinde, bu boşlukla tınlattığını göstermektedir. Yaratım süreci ise yapıyı ve müze olma özelliğini tek düze olmaktan kurtarmakta ve müzenin asıl işlevi olan devrin ruhunu yaşatma arzusunu ön plana çıkarmaktadır (Korkut, 2011: 21). *Yahudi Müzesi* (Şekil-2) tasarımında müziği şekillere ileten çalışmalar yapmak ve müziğin esaslarını ritim, ölçü, vb. gibi kavramları mimariye yansıtmak yerine müziğin bitiş noktasını ele alarak yapıyı tamamlamayı hedeflemektedir (Beken, 2007: 15).

Şekil-2: Yahudi Müzesi ve Müzik İlişkisi, ("Sanal", 2019).

Diğer bir örnek Steven Holl tarafından 1992 yılında Teksas'da inşaa edilen Stretto Evi'dir (Şekil-4). Yapı tasarlanırken Bela Bartok tarafından 1936 yılında bestelenmiş *Music for Strings, Percussion and Celesta* (Şekil-3) (Yaylılar, Perküsyon ve Çelesta için Müzik) eseri ile paralellik göstermesi amaçlanmıştır. Bu örnekte kaynak olarak alınan müzik ile sonucunda tasarlanan yapı strüktürel olarak benzerlikler göstermektedir (Bulu, 2018: 93).

Şekil-3: Bartok'un Eserinin Stretto Tekniğinin Gösterildiği Bir Pasaj.

Şekil-4: Stretto Evi'nin Batı Cephesinin Gösterildiği Bir Kesit.

Yukarıdaki lineer kesit çiziminde görüldüğü üzere beste içerisinde kullanılan notaların hızlanarak önceki tınıların susmadan çalınmaya başlaması ve çakışımlı bir yapı meydana getirmesi, farklı yükseklikte çatı kullanımı dâhilinde meydana gelen üst üste binme, birbirini içine alma ile ifade edilmiştir. Holl, iç içe geçmiş alanlar tasarlayarak eserdeki strettolara gönderme yapmıştır. Beste ile mimari arasında bir paralellik kurmayı amaçlamıştır (Bulu, 2018: 95).

Resim;
Mimarlık ile bağı bulunan bir diğer sanat dalı ise resimdir. Geçmişten günümüze mimarlık ile resim arasında kuvvetli bir bağ olduğu görülmektedir. Mağara duvarlarından başlayıp, kilise, müze ve galeri duvarlarına kadar yapılan ve sergilenen resimler, varlığını mimari yapıya bağlı olarak sürdürmektedir (Sönmez, 2018: 312). Mimarlık ve resim arasındaki ilişki için Berkus şöyle demektedir; *"Çoğu zaman, bir mekânı rahat ve heyecanlandırıcı hissettiren düzenleyici elemanlar kendi paralellerini sanatta bulurlar. Hem resim hem de mimarlık mekân düzenleme yaratıcılığıyla ilgilidir. Muhtemelen bir resim yapmakla aynı yolla bina tasarlamak mümkün değildir ama bu çok farklı görsel deneyimi anlama ve kavrama yollarımızda benzerlikler bulunur. (…) Sanat için bir tutkum var ve inanıyorum ki mekân organizasyonu hakkında, resimlere bakarak en az yapı prensiplerine çalıştığımdaki kadar öğrendim".* Düzenleyici elemanlar ile anlatılmak istenenin kolon, kiriş, duvar gibi yapı elemanlarından öte mekân tasarlama yaratıcılığında rol oynayan, görselliği sağlayan anlama ve kavrama yollarının somutlaştırmasıdır. Bu yolların benzerliği ve varlığı konusunda mimarlık ve resim ilişkisi (Şekil-5) açıklayıcı olarak görülebilmektedir (Beken, 2007: 12-13).

Şekil-5: Sulamith Wülfing, İsimsiz, Tuval Üzerine Karışık Çalışma, 1983, ("Sanal", 2019).

Mimarlık ve resim arasındaki ilişki tek taraflı değildir. Bazen de ressamların eserleri mimarların esin kaynağı olmaktadır. Örneğin Neo-Plastisizm akımının öncüsü olan Hollandalı avangart sanatçı Piet Mondrian, geometrik şekiller, düz renkler ve kesişen düzlemlerin ön planda olduğu ve kısmen Kübizm etkisinde olan soyut resimler yapmaktadır. Mondrian ve diğer Neo-Plastisistler, resmi oluşturan tüm öğeleri beyaz zemin üzerinde kesişerek farklı boyutlarda dikdörtgen ve kareler oluşturan farklı genişliğe sahip düz çizgilere indirgemişlerdir. Paletlerini üç ana renge ek olarak siyah, beyaz ve griyle sınırlandırarak detaylı ve anlatımlı bir resim dilinden kaçındırmakta ve bunların yerine evrensel uyum ve dengenin özünü aktarmayı amaçlamaktadırlar. Yalnızca düz çizgiler ve saf ya da nötr renk blokları kullanıp tüm fazlalıkları ortadan kaldırarak temelinde fiziki dünya yerine evrensel düzenin temsili yatan bir sanat yaratmaktadırlar (Hodge, 2015: 128-129). Bu bağlamda resim sanatının mimarlıkla etkileşiminin en bilinen örneklerinden biri Rietveld'in *"Shröder Evi"*dir. Mondrian'ın eseri ile evin cephe ve iç mekân düzenlemesi yakın ilişki içerisindedir. Mondrian'ın kullandığı renkleri ve formları (Şekil-6) birebir iç mekânda görmek mümkündür (Sönmez, 2018: 312).

Şekil-6: Piet Mondrian, Gerrit Rietveld Schöder Evi, Rietveld Koltuğu, (Sönmez, 2018: 312).

Juan Miro'nun *"Personnages Oiseaux"* duvar resim çalışmaları da (Şekil-7,8), mimarlık ve resim ilişkisi bakımından örnek olarak gösterilebilir. Büyük boy tablolara benzeyen bu çalışmaların mimarlık ile olan bağı, duvar resim çalışmasının yapının yüzeyine bağlı olmasıyla ilişkili olmasından kaynaklanmaktadır. Fakat mimari yüzeyde bulunan resim ve kabartmalar günümüzde serbest plastik ögeler gibi büyük boyutlar kazanmaktadır (Beken, 2007: 42).

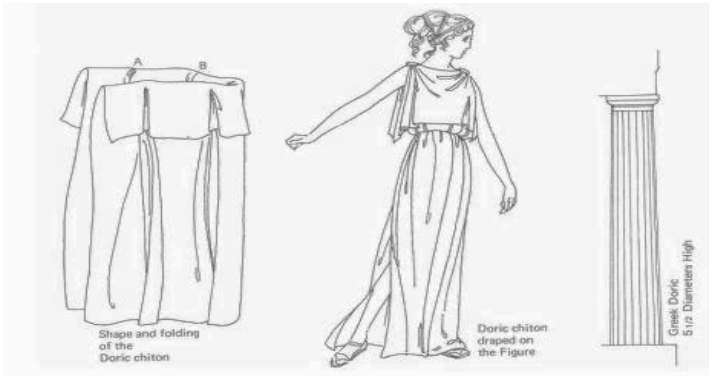
Şekil-7: Ulrich Sanat Müzesi, Personnages Oiseaux Adlı Duvar Resmi Çalışması, Juan Miro, 1977–78, ("Sanal", 2019).

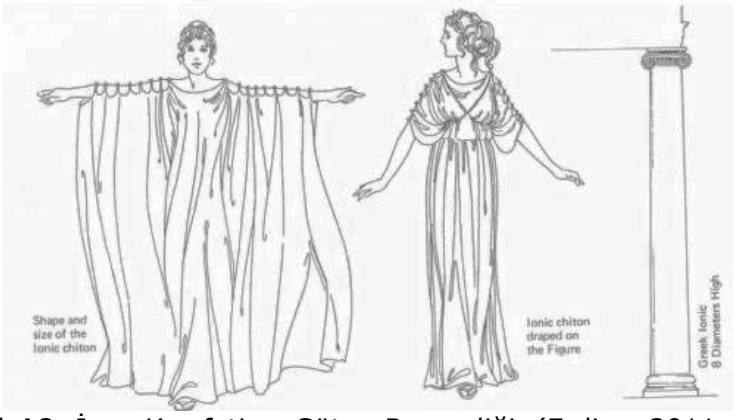
Şekil-8: Ulrich Sanat Müzesi, Personnages Oiseaux Adlı Duvar Resmi Çalışması, Juan Miro, 1977–78, ("Sanal", 2019).

Moda;

Tasarımın en güçlü iki sanat dalı olan mimarlık ve moda birbirleriyle her daim iç içe ve etkileşim içerisindedir. Kimi zaman çok belirgin bir şekilde kaynaşan bu iki sanat dalının temelinde insan ölçeği vardır ve her ikisi de estetik değerlere hitap etmeyi amaçlayan iki paralel sanat alanıdır. Mimari ve moda ilişkisine bakıldığında ilk olarak aralarında antik çağlardan gelen bir bağ olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Başlangıçta kıyafetler, sonrasında ise tasarlanan korunaklar, ilkel dönemlerden günümüze kadar insan vücudu için, kendisini koruyacak bir barınak sağlama sebebiyle üretilmektedir. İlkel, insanın hem estetik hem de fonksiyonel olarak "ev" kavramını ortaya çıkarırken, kıyafetlerdeki tekstil ürünlerinden esinlendikleri yadsınamaz bir gerçektir. Bu bağlamda antik çağda mimarlık moda ilişkisine örnek verecek olursak; geniş kıvrımlara sahip olan, kalın ve dayanıklı dor sütunları gibi devirlere ait kıyafetlerin genel ismi olan *"Dorik Chitonlar"* da dayanıklı yün kumaşlardan yapılmaktadır. Bu durum sayesinde kıyafetler, sütunlara paralel bir şekilde kalın kıvrımlara sahip olmakla birlikte, bu kıvrımlar vücuda düz bir görüntü de kazandırmaktadır. Bunun yanı sıra, kıyafetin üst tarafındaki katlama, düz ve dikdörtgen unsurlardan meydana gelen sütun başlarına benzemektedir (Şekil-9). İyonik sütunlar ise, dar şekilleri, ince ve sık kıvrımları ile algıda daha narin, hafif ve uzundur. Kolon başları ise çift tarafta deniz salyangozu şeklinde kibar spirallere sahiptir. *"Iyonik Chiton"* da ise yün kumaş yerini daha ince olan keten kumaşa bırakmakta, böylelikle daha sık ve ince kıvrımlar oluşabilmektedir. Kıyafetin bittiği noktada katlamanın yerine geçen yalancı kollar, kolon başlarındaki spirallerle yine başka bir benzerlik içerisinde olmaktadır (Şekil-10) (Erdinç, 2011: 9).

Şekil-9: Dor Kıyafeti ve Sütun Benzerliği, (Erdinç, 2011: 9).

Şekil-10: İyon Kıyafeti ve Sütun Benzerliği, (Erdinç, 2011: 9).

Daha sonra Ortaçağ'da gotik mimaride görülen, sivri dikey etki; yüksek tavanlar, sivri kemerler ve aşırı incelik dönem elbiselerinde de kendini göstermektedir (Şekil-11). Örneğin, sivri uçlu ayakkabı ve şapkaların, Fransa ve İngiltere'deki gotik tarza sahip olan katedrallerde görülen kemerler ve yükselen alanlar arasındaki yadsınamaz bir bağlantının olduğu görülmektedir. Bu bağlamda gotik üslupta sivri ve dikey hatlarla kendini gösteren mimari detaylar, devrin giyim tarzını etkilediğini gözler önüne sermektedir (Yıldız, 2015: 252).

Şekil-11: Gotik Mimarisi ve Dönem Kıyafetlerindeki Benzerlikler, ("Sanal", 2019).

Her iki sanat alanı da temelde iki boyutlu malzemeler kullanarak, üç boyutlu tasarımsal ürünler elde etmektedir. Disiplinler arası mimarlık ve moda ilişkisindeki paylaşımlar, benzerlikler, ortak tasarımlar iki sanat alanının etkileşimini görünür hale getirmiştir. Bu iki sanat disiplini, aralarındaki ölçek ve kullanılan malzemenin farklı olmasına rağmen, ortak tasarım öğelerinden beslenmekte, ortak konseptleri kullanmakta ve tasarımlarını oluşturmaktadırlar. Moda ve mimarlık sanat disiplinlerinin ortak kavram ve metotlara; sezgisel tavırlarını, bilimsel, sosyal, ekonomik, kültürel, teknolojik, sanatsal ve estetik

yaklaşımlarını birbirleriyle paylaşmakta, bu işbirliğiyle alanlarına yeni kazanımlar sağlamaktadırlar. Kavramlar, tasarım yöntemleri, terminoloji, formlar, strüktürler, yüzeyler her iki sanat alanının güncel yansımaları olarak mimari ve tekstil alanında kendini göstermektedir. Bu ortaklık ve paylaşım, her iki sanat disiplininin birbiri için gelişim kaynağına dönüşmesine olanak sağlamaktadır (Güldür ve Bayram, 2016: 59). Bu bağlamda günümüz mimarlık ve moda ilişkisine bakılacak olursa; Ito'nun Tod's binasında ve Hishinuma'nın elbisesinde (Şekil-12) görülen ve benzerlik gösteren taşıyıcı iskelet kurgusu, tasarımın strüktürel ve kavramsal temelini oluştururken, cephe tasarımı olarak da temel görünüş beklentilerini karşılayabilmektedir. Strüktürel gövde ismiyle tarif edilen kompleks formlarda, hem mimarlığın hem de modanın, eğrisel şekilleri strüktüre etme amacıyla kullandığı iskelet kurgusundaki (Şekil-13) benzerlikler, bahsedilen moda ve mimarlık disiplinleri arasındaki etkileşimin sonuçlarındandır (Erdinç, 2011: 59-60).

Şekil-12: Ito, Tod's Binası, Hishiuma'nın Elbise Tasarımı, Moda ve Mimarlıkta Strüktürel Yüzey Örnekleri, (Erdinç, 2011: 60).

Şekil-13: Mimarlık ve Moda Tasarımında Eğrisel Biçimlerin Strüktürel Yüzey Örneklerinde Kullanılması, (Erdinç, 2011: 60).

Issey Miyake ise eğitimini sanat üzerine tamamlamış ve modayı tamamen yok saymış olduğu koleksiyonları bulunmaktadır. Tasarımlarında bir heykelle mimari yapı olmak arasında çalışmaktadır. Iseey Miyake'nin tasarladıkları ve yarattıklarını (Şekil-14) modayla ilişkilendiren tek şey ise tasarımlarının giyilebilir olmasından kaynaklanmaktadır (Güldür ve Bayram, 2016: 64).

Şekil-14: Issey Miyake'nin Origami Sanatından ve Mimariden Esinlenerek Tasarladığı Kıyafetler, (Güldür ve Bayram, 2016: 64).

Heykel;
Heykel ve mimarinin tarihsel sürecine bakıldığında, diğer sanat disiplinlerinde olduğu gibi, ortaya çıktıkları toplumların dünya görüşünü yansıttıkları ve adeta içinde bulundukları kültürün simgeleri haline geldikleri görülmektedir. Bu bağlamda asırlar boyunca mimari ve heykel ilişkisinin değişim sürecinde en büyük rolün düşünce olmuştur. Düşünceler değiştikçe sanat anlayışları ve dünya görüşleri, sanat anlayışları ve dünya görüşleri değiştikçe de mimari ve heykel arasındaki ilişkinin boyutu değişmiştir. Heykel sanatı uzun bir süre figüratif olarak kalmış ve doğrudan mimari yüzeylere uygulanarak bir bütünlük oluşturulmaya çalışılmıştır. Fakat 20. yüzyılla birlikte bir çizgi yakalanmış ve mimari heykelsi tasarım davranışlarına, heykel de mimari tasarım davranışlarına dönüşmeye başlamıştır. Böylece iki sanat disiplini arasında, ilk zamanlara göre çok farklı bir bütünlük sağlanmıştır (Özertural, 2007: 5). Genel olarak heykel olarak nitelendirilen sanat eserleri, evrene ait öğelerini betimleyen üç boyutlu biçimler, karşılıklı etkileşim içinde bulunduğu mekân veya çevreye eklenen nesneler olarak görülmektedir (Ataseven, 2016: 262). Mimarlık ve heykel sanatının ortak noktası, mekânın hacimle tasarlanıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Mimari, insanın işlevselliği için tasarımını inşa yoluyla gerçekleştirirken, heykel tasarımını, kütleyi yontma ve modelleme yöntemi üzerine kurmaktadır. Heykel ve mimari hacimsel formlara sahiptirler ve uzayda bir form olarak yer kaplarlar (İlhan, 2018: 1). Bu bağlamda mimari ve heykel ilişkisine ilk örneklerinden biri olarak kabul edilen *"Stonehenge"* örnek olarak gösterilebilir (Şekil-15). UNESCO Dünya Mirasında yer almakta beraber dünyanın yedi harikasından biridir (Sanal-2, 2019).

Şekil-15: Stonehenge, Salzberi, İngiltere, İlk Çağ Dönem, ("Sanal", 2019).

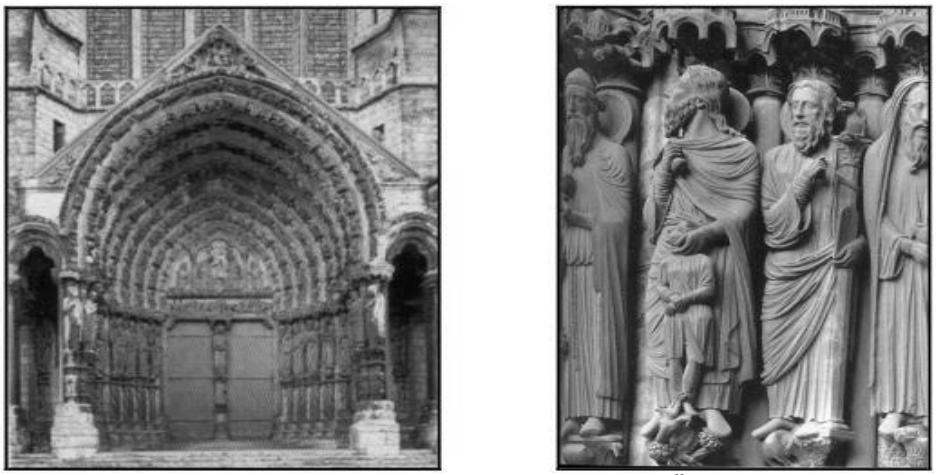
Sanat disiplinleri arasında mimarlığa en yakın olan disiplin olması, heykel sanatının üç boyutlu, hacimsel olması ve eserlerin strüktürel olarak ayakta durabilmesi (Şekil-16) için statik kuralları gerektirmesinden kaynaklanmaktadır (Beken, 2007: 8).

Şekil-16: Mimari ve Heykelin Statik Kurallara Uygunluğu, (Beken, 2007: 8-10).

Heykel sanatının mimari ile olan ilişkisine başka bir açıdan bakıldığında; ya yapıya bağımlı bir şekilde yapının yüzeyinde yer alması ya da yapının içinde veya kentsel mekânda

bağımsız bir şekilde var olmasıyla açıklanabilir (Şekil-17). Fakat mimarlık sanatının heykeli doğrudan bir ifade aracı olarak sembolik anlamda kullanması genelde yapının heykellerle giydirilmesiyle gerçekleşmektedir. Bu bağlamda mimarlık sanatının, heykelin sembolik gücünü bünyesine katmış olduğu görülmektedir (Özertural, 2007: 6).

Şekil-17: Heykelin Yapının Yüzeyinde Yer Alması, (Özertural, 2007: 8).

Modern mimari her türlü süslemeye karşı olduğu için, bu dönemde süsleme unsurlarının yok edilmesi, mekân ve ardından biçim konusunun, ön planda olmasına sebep olmuştur. Mekân ve biçim ilişkisi, mimari ve heykel sanatının genel kavramını oluşturmaktadır. Bu bağlamda Adolf Loos'un "Süsleme cinayettir" düşüncesini izleyen, Bauhaus Sanat Okulu'nun kurucularından mimar Walter Gropius, bir anlam ifade eden biçimlerin kullanılmasıyla, binanın süs özelliğine ulaştığını, böylece nihayet mimari sanatın, bir tür büyük ölçekte heykele dönüştürüldüğünü ifade ederken, aslında süsleme unsurlarına ihtiyacı olmayan üç boyutlu bir tasarım ortaya çıktığını belirtmiştir. Çünkü yeni tasarımlarda biçim, kendi içinde beğeni taşımakta ve başka bir süs elemanlarının eklenmesine ihtiyaç duymamaktadır. Ayrıca sanayi devriminden sonra, yeni malzemelerin ortaya çıkması ve teknolojinin gelişmesiyle, mimariyi birçok engellerden kurtarmış ve onu özgün heykel biçimlerine ulaştırmıştır (Şekil-18,19) (Pournaderi, 2018: 3-4).

Şekil-18: Frank Gehry, Guggenheim Müzesi, Bilbao, İspanya, 1997, ("Sanal", 2019).

Şekil-19: Zaha Hadid, Haydar Aliyev Kültür Merkezi, Azerbaycan, 2013, ("Sanal", 2019).

A. Gaudi, F. L. Wright, Le Corbusier, S. Calatrava, F.Gehry ve Z.Hadid gibi modern dönem ve modern sonrası mimarlar, modern heykel biçiminde yapılarla, mimarlık ve heykel ilişkisini daha da ileri boyutlara taşıyarak geliştirmişlerdir. Mimarlık ve heykel çalışmaları tam olarak mimari bir yapıyı ifade etmiyor olsa da, izleyicilerin bu eserlerin içinden geçebilmesi veya da bu eserlerin mimari mekândan faydalanması ile bu yapıtların mimari yapılar olarak tanımlanması sağlanmaktadır (Şekil-20) (Pournaderi, 2018: 5).

Şekil-20: Richard Serra, İnside Out, Mimari- Heykel Örneği, 2013, ("Sanal", 2019).

SONUÇ

Bu çalışmada sanat disiplinleri incelenerek mimarlık ile olan ilişkileri incelenmiştir. Mimarlık tarihsel süreç içerisinde birçok bilim ve sanat dalıyla karşılıklı etkileşim içerisinde olmuştur. Tarihin gelişimi içerisinde insanoğlunun bulduğu buluşlar, yapılan teknolojik gelişmeler eşliğinde kavramlar sürekli değişip gelişmektedir. Bu sebeple mimarlık; resim, müzik, moda tasarımı, heykel, sinema gibi sanal dalları ile birlikte bir gelişim ve değişim içerisinde olmuş ve olmaya devam etmektedir. Bütün sanat disiplinlerinin çıkış noktası olan yaratıcılık faktörü bu sektörlerin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Yaratıcılık genel anlamda bireyin gözlem yapma, algılama, görsel not alma, duyumsama, düşünme, eleştirme, yaratma, dışa vurum, değerlendirme gibi bütün duygusal ve zihinsel süreçlerini bütünsel bir biçimde çalıştırarak, çevre ve objeler arasında görsel ilişki kurması neticesinde bazı eşdeğer biçimler yaratması sürecinden oluşmaktadır (Koca ve Koç, 2009: 35). Mimarlık ve sanat bütünlüğünde ise yaratıcılık kavramı farklı bir anlam kazanmaktadır. Sanat, her alanda olduğu gibi mimari ile ilişkilendirildiğinde, mimarın hayat görüşü, dünyayı ve insanları algılaması yaratıcılığı ile bütünleşir. Dünyaya bir sanatçı gibi bakmaya başladığında, tasarladığı yapı da ona göre şekillenir. Mimar, tasarladığı yapıya sanatı da dâhil ettiği zaman, kişisel bütün deneyimlerini tasarımına aktarmaya başlar. Böylece tasarım sadece yaratıcılıkla değil, sanatın yaratıcılığıyla da bütünleşmiş olur (Altınkaynak, 2017: 1). Bütün bunlar dikkate alındığında mimarlık ve iç

mimarlık eğitim sürecindeki ders müfredatları içerisinde bu altlıkların olmadığı görülmektedir. Tasarım öğrencilerinin lisans eğitimleri sırasında gerek stüdyo derslerindeki ürünlerine, gerekse ileride yapacakları profesyonel tasarımlara daha yaratıcı ve varyasyonel katkılar ortaya koyabilmeleri için bu altlıkların oluşturulması önem arz etmektedir. Bu altlıklar hem ders içeriklerine dahil ederek, hem de tüm sanat disiplinlerini kapsayan ortak workshop, seminer, sergi gibi aktiviteler düzenleyerek oluşturulabilir. İnter disipliner farkındalığın oluşturulması ile daha kararlı, tasarım gücü kuvvetli, çok yönlü ve farklı bakış açıları ile bakabilen bireyler yetiştirilebileceği düşünülmektedir.

YAZAR NOTU

Bu makale, Gülşah Üner'in Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde 2019 yılında tamamlanan, Ebru Erdoğan danışmanlığında yürütülen, "Eş Zamanlı Devinim ve Gerçeklik Bükme Kavramlarının *'Doctor Strange'* Filmi Üzerinden Okunması" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

KAYNAKÇA

ALTINKAYNAK, Çağlasu (2017). *Mimarlık Disiplininde Yaratıcılık-Sanat İlişkisi.*

ATASEVEN, Olcay (2016). *Heykelin Çevresel Serüveni.* SDÜ ART-E Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi, Sayı/17, 262-277.

BEKEN, Nil Ece (2007). *Mimarlık ve Sanat: Çakışım Boyutlarının İrdelenmesi.* Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

BULU, Almila (2018). *Müzik ile Mekan Arasındaki İlişkiye Yönelik Deneysel Yaklaşımların İncelenmesi.* İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ERDİNÇ, Zeynep Ceren (2011). *Moda ve Mimarlığın Ortak Kavramlar Üzerinden Okunması.* Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

ERTEM, Ümit (2010). *Sinema ve Mimarlık Etkileşiminin Örnek Kara Filmler Üzerinden İncelenmesi*. Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

GÜLDÜR, Muhammed Mustafa, BAYRAM, Sinem (2016). *Disiplinler Arası Etkileşim Üzerine Bir Çalışma: Moda Ve Mimari Arasındaki Etkileşim.* The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences, Sayı/2, 59-74.

HARMANKAYA, Hatice, YILMAZ, Asuman, ÇETİN, Aslı, ERCAN, Duygu (2014). *Moda ve Mimari.* Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks, Sayı/6, 191-199.

HODGE, Susie (2015). *50 Sanat Fikri.* (Çeviren: Emre Gözgü). İstanbul: Domingo Yayınevi.

İLHAN, Savaş (2018). *Mimari Unsurların Heykel Sanatı İle İlişkisi ve Gordon Matta Clark'ın Çalışmalarıyla İlişkilendirilen Kavramlar*. Heykel Anasanat Dalı Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Mersin.

KOCA, Emine, KOÇ, Fatma (2009). *Giysi Tasarımında Yaratıcılık.* e-Journal of New World Sciences Academy, Sayı/1, 34-44.

KORKUT, Can Yücel (2011). *Müzik ve Mimarlık İlişkisinde Etkileşimli Bir Parametrik Model.* Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

ÖZERTURAL, Rafiye (2007). *Çağdaş Sanat Ortamında Birbirine Yaklaşan İki Disiplin: Mimari Ve Heykel.* Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

ÖZDEMİR, Hakan Deniz (2009). *Müzik ve Mimarlığın Kompozisyon Bağlamında İncelenmesi.* Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

POURNADERI, Sanaz (2018). *XX. Yüzyıl Sonrası Mimari Heykel İlişkisi.* Heykel Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Erzurum.

SANAL, 2 (2019). https://gezievreni.com/stonehenge-hakkinda-bilgiler/, Erişim Tarihi: 24.01.2019.

SÖNMEZ, Hüseyin (2018). *Mimar Ressamlarımız; Cihat Burak, Nuri Abaç, Ruzin Gerçin, Erol Akyavaş.* Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi, Sayı/6, 311-319.

ŞENSOY, Gamze, YAMAÇLI, Ruşen (2015). *Disiplinlerarası Bir İçerik Olarak Mimarlık.* Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi, Sayı/3, 329-339.

YILDIZ, Şerife (2015). *Gotik Dönem Mimarisi ve Dönem Giysi Tasarımlarına Etkisi.* International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS) Dergisi, Sayı/3, 329-339.